

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 330.5:338.245

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/210-214

Сергій ІВАНОВ

старший науковий співробітник
Придніпровського наукового центру
НАН України і МОН України,
доктор економічних наук, професор

Ганна РАЗУМОВА

професор кафедри маркетингу
та бізнес-адміністрування ДВНЗ
«Приазовський державний
технічний університет»,
доктор економічних наук, доцент

ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Особливе значення економічної безпеки держави обумовлено забезпеченням добробуту окремого індивідуума і сталим розвитком усієї нації. Процес глобального реформування економіки в нашій країні набуває соціальної орієнтації, веде до необхідності розробки механізмів ефективної взаємодії всіх секторів економіки у вирішенні соціальних проблем, створення адекватної економічної та правової бази для розвитку суб'єктів країни.

Західні дослідники розглядають економічну безпеку як процес забезпечення стабільної економічної політики. На їхню думку, захист національних інтересів, досягнення фінансової незалежності особливо важливі в умовах глобалізації. У зв'язку з цим виняткового значення набуває вивчення структурного аспекту взаємодії національної економіки з глобальною економікою. Виникає необхідність аналізу у виборі підходу до проблеми забезпечення економічної безпеки країни на основі об'єктивної відтворювальної трансформації національної економіки в процес формування та розвитку світової економіки. Такий підхід особливо важливий у зв'язку з тим, що на цей час інтеграція України із світовим економічним співтовариством відбувається в умовах воєнного стану через агресію РФ.

Розглядаючи основи економічної безпеки, необхідно зазначити, що під терміном «економічна безпека» розуміється спроможність національної економіки зберігати стійкість та невразливість до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі, а також стале та збалансоване зростання.

Виявлення загроз економічній безпеці та її складових частин має особливу актуальність в умовах різкого розширення та посилення потужності загроз, зумовлених повномасштабною агресією РФ проти України.

У перші місяці повномасштабної війни економічна безпека України значною мірою забезпечувалася накопиченими у довоєнний час резервами та запасом міцності, оперативною консолідацією зусиль суспільства на регіональному та місцевому рівнях, самоорганізацією та згуртованістю громадян України, наданням безпрецедентної міжнародної підтримки.

За умови затяжної війни на виснаження безпосередній вплив бойових дій на економіку посилюється цілеспрямованими атаками на критичну інфраструктуру країни, виснаженням фінансових резервів населення та бізнесу, наростанням економічних диспропорцій, що сформувалися у воєнний період, застосуванням з боку ворога потенціалу різноманітних гібридних інструментів впливу.

Це актуалізує потребу здійснення цілеспрямованої політики держави щодо протидії комплексу ризиків і загроз економічній безпеці в умовах війни [1].

Основні ознаки класифікації видів економічної безпеки визначено Національним інститутом стратегічних досліджень. Так, ними є макроекономічна, виробнича, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційно-економічна, соціальна та продовольча безпека.

На рис. 1–7 наведено основні складові перерахованих видів економічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

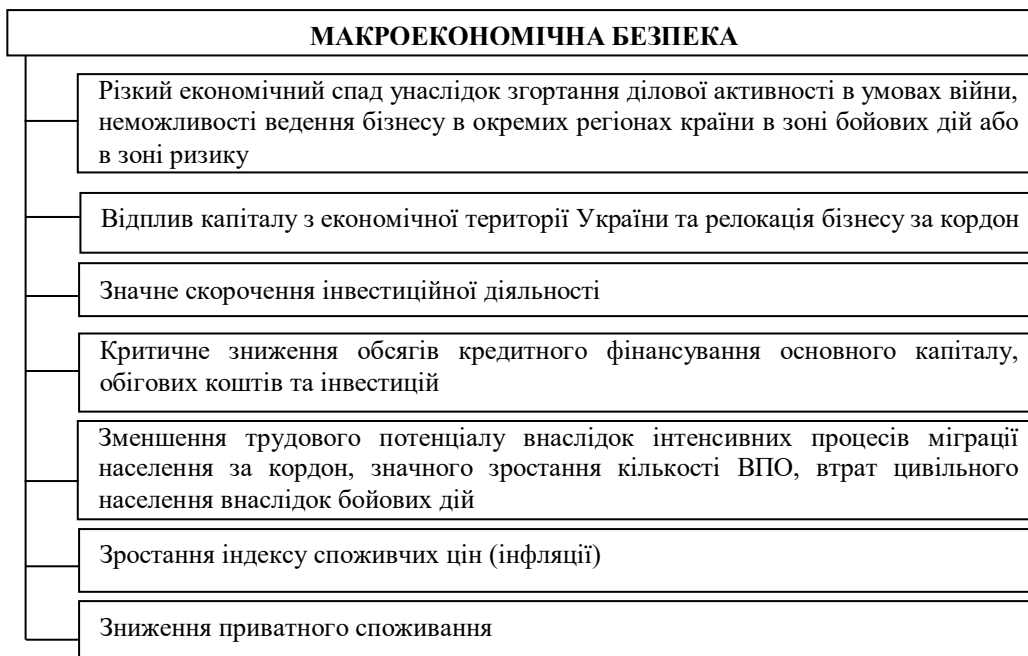

Рис. 1. Основні складові макроекономічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

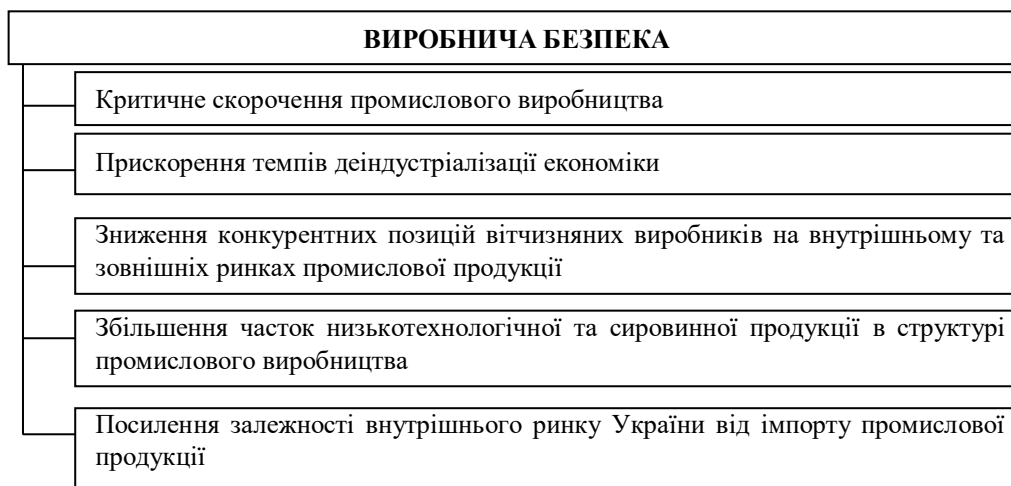

Рис. 2. Основні складові виробничої безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

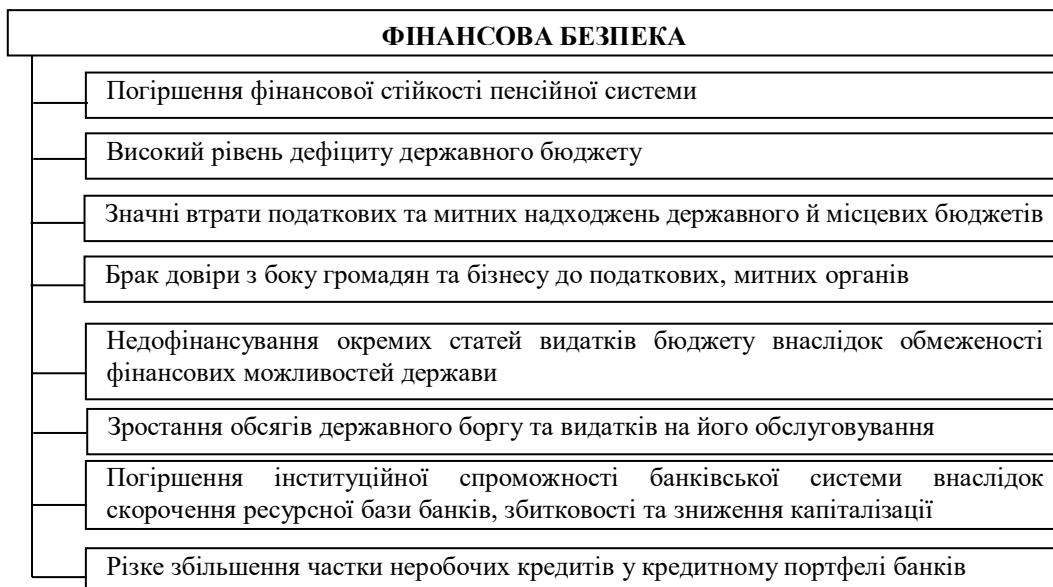

Рис. 3. Основні складові фінансової безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

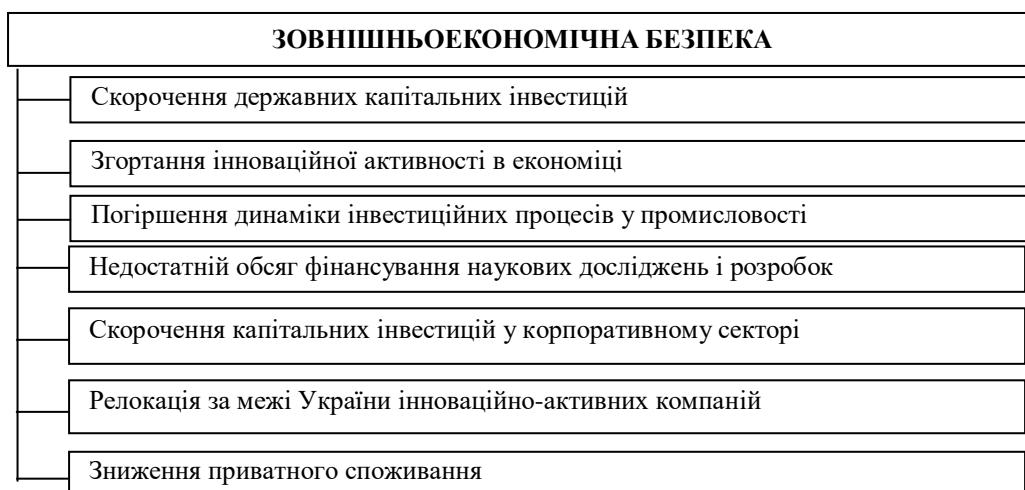

Рис. 4. Основні складові зовнішньоекономічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану..

Як було показано на рис. 1, до основних складових макроекономічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану необхідно віднести різкий економічний спад унаслідок згорання ділової активності в умовах війни, неможливості ведення бізнесу в окремих регіонах країни в зоні бойових дій або в ризиковій зоні.

Наведені основні складові макроекономічної, фінансової, інвестиційно-інноваційної, виробничої, зовнішньоекономічної, соціальної та продовольчої безпеки (рис. 1–7) дозволяють сформулювати уявлення про характер впливу війни на економічну безпеку України. За таких умов загроза може визначатися як потенційна подія, дія або обставина, яка може завдати шкоди, збитків у певній сфері, а ризик визначається як поєднання ймовірності та потенційного впливу загрози.

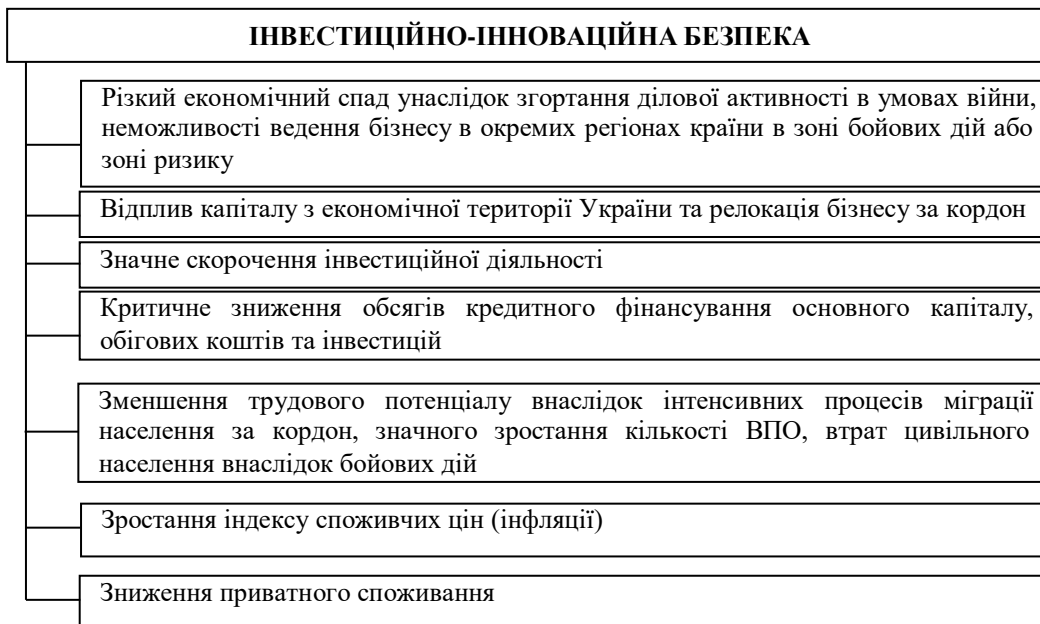

Рис. 5. Основні складові інвестиційно-інноваційної безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

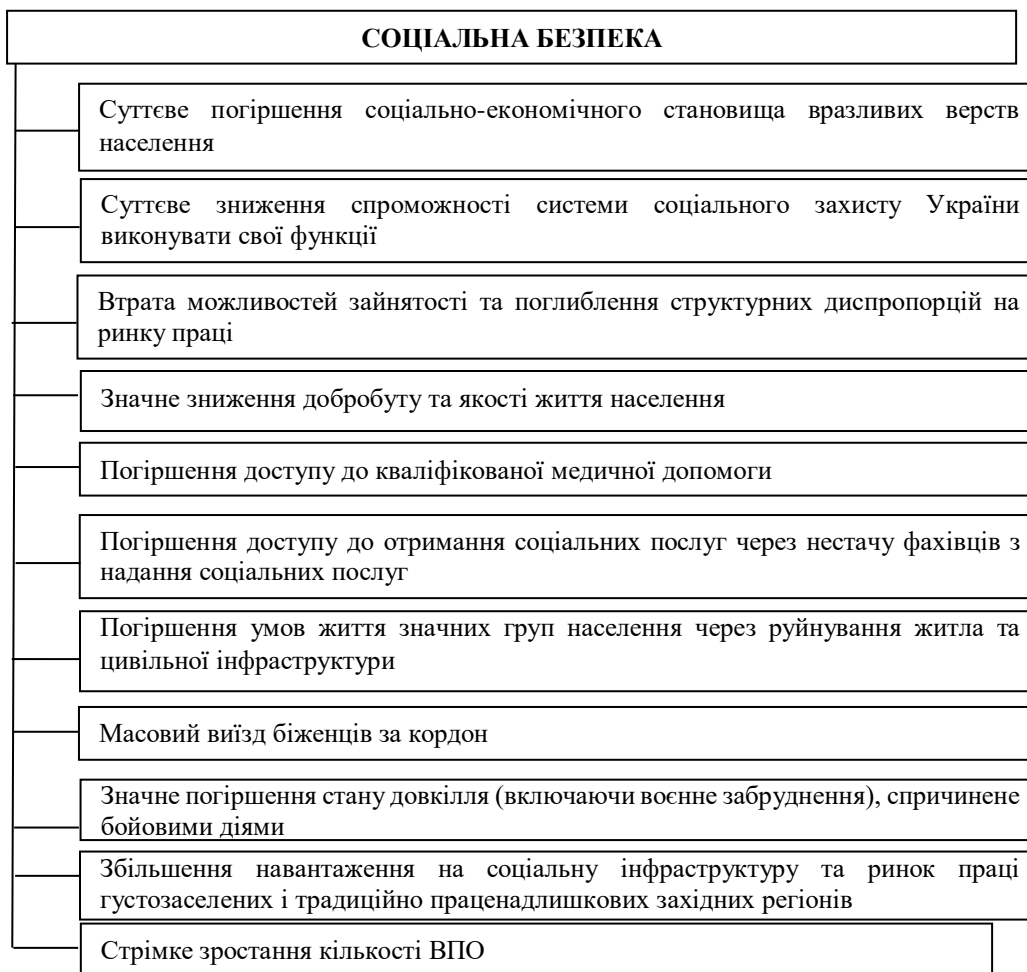

Рис. 6. Основні складові соціальної безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

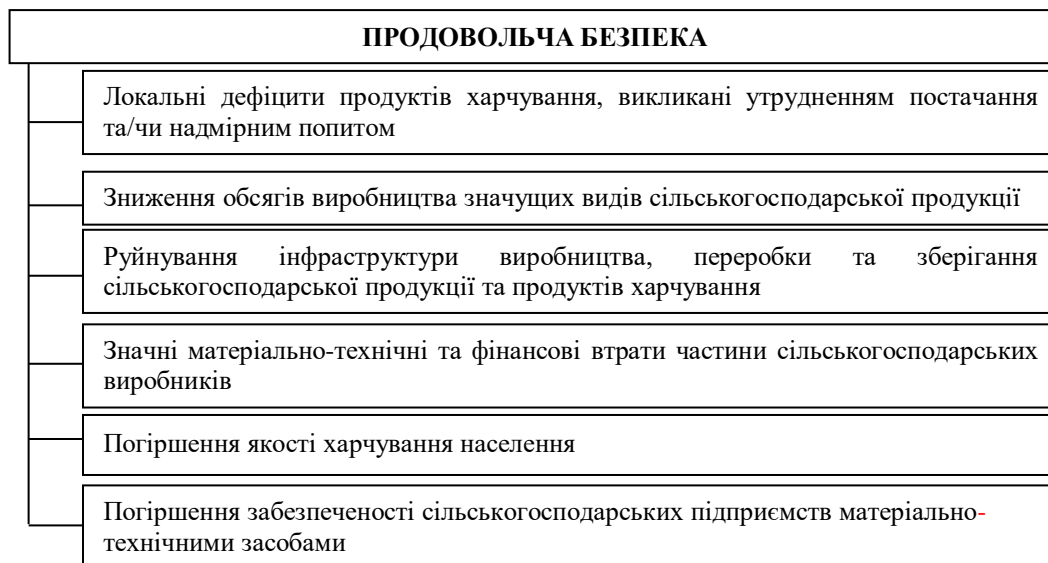

Рис. 7. Основні складові продовольчої безпеки в Україні в умовах воєнного стану.

У кожній країні наявна своя специфіка та стратегія розвитку напрямів економічної безпеки, у тому числі з урахуванням процесу глобалізації. Так, з метою забезпечення економічної безпеки країни Україні необхідно визначити пріоритети її соціально-економічного розвитку, соціальної політики на основі виявлення тенденцій економічної політики. Також слід визначити шляхи підвищення ефективності реалізації соціальних стратегій з метою збільшення доходів бюджету, підтримки достатнього рівня виробничого, науково-технічного потенціалу, недопущення зниження рівня життя населення.

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL : <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analychni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>.

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

3. Іванов С. В. Приводи й причини війни РФ проти України: економічний контекст : монографія. Дніпро : Журфонд, 2023. 184 с.

4. Іванов С. В., Разумова Г. В. Продовольча безпека України в умовах війни і повоєнної відбудови // Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнар. кол. монографія / редкол., гол. В. В. Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2023. С. 441–454.

5. Іванов С. В. Продовольча безпека України в умовах сучасних викликів : монографія. Одеса : ДУ «ІРЕЕД НАНУ», 2023. 291 с.